جەلەمۆرد

2013/ 5 / 11

بلاوكراوەیەكی تایبەتە بەبۆنەی (25) ساڵەی ئەنفالكردنی جەلەمۆردەوە (مەلا شاخی) ئامادەی كردووە

لەكۆی ١٨٢ هەزار ئەنفالكراو تەنها روفاتی هەزارو ١٠٠ كەس دۆزراوەتەوە

لە ٢٠٠٤ـەوە تا ئێستا، ٥٦ گۆڕلە عێراقدا هەڵدراونەتەوەو زیاتر لەدوو هەزار رووفات بۆ هەرێم هێنراوەتەوە، كە هی بارزانییەكان و گەرمیان و چەند ناوچەیەكی دیكەن، لەكۆی١٨٢ هەزار ئەنفالكراوی ناوچە جیاوازەكانی هەرێمی كوردستان تائێستا تەنها روفاتی دوو هەزار و ١٠٠ ئەنفالكراو دۆزراونەتەوە.

ئاوێنەنیوز : لەوبارەیەوە وەزیری كاروباری شەهیدان و ئەنفالكراوەكانی حكومەتی هەرێمیكوردستان، ئارام ئەحمەد، رایگەیاند، تا ئێستا توانراوە رووفاتی دوو هەزار و ١٠٠ ئەنفالكراو بدۆزرێتەوە ئەمەش زۆر كەمە، هۆكارەكەیش بریتییە لەوەی كەرێگریی سیاسی و شتی دیكە هەیە.

لە ٢٠٠٤ـەوە تا ئێستا، ٥٦ گۆڕ لە عێراقدا هەڵدراونەتەوە و زیاتر لە دوو هەزار رووفات بۆ هەرێمهێنراوەتەوە كەهی بارزانییەكان و گەرمیان و چەند ناوچەیەكی دیكەن.

ئارام ئەحمەد وتیشی، جگە لەوە هەڵدانەوەی گۆڕەكان شارەزایی دەوێت، رژێم لەشوێنی دوور و نادیار و بیابان قوربانییەكانی حەشارداوە، هەڵدانەوەی گۆڕەكان تیمی شارەزای دەوێت، "لەئێستادا تیمەكانمان كەمن و بەربەستی یاساییشمان هەیە، چونكە لەبەردەستی هەرێمدانەبووە، بۆیە دەبێت بەهەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی مافی مرۆڤ و لایەنی دیكەی عێراقی هەنگاوبنرێت "بۆدۆزینەوە و هەڵدانەوەی گۆرەكان".

قوربانیانی ئەنفال، ئەنجامی سیاسەتەكانی رژێمی بەعسە كە لەژێر ناوی "ئەنفال"دا زیاتر لە١٨٢ هەزار كوردی دەستگیركردو دواتر ئەنفالی كردن بەچەند قۆناغێك بەمشێوەیە، ١٩٨٠ ئەنفالی كوردە فەیلییەكان، ١٩٨٣ ئەنفالی هەشت هەزاربارزانی، ١٩٨٨ ئەنفالی گەرمیانیەكان.

چوار بەڵگە دەربارەی ئەنفالی چوار

Four documents on the fourth Anfal

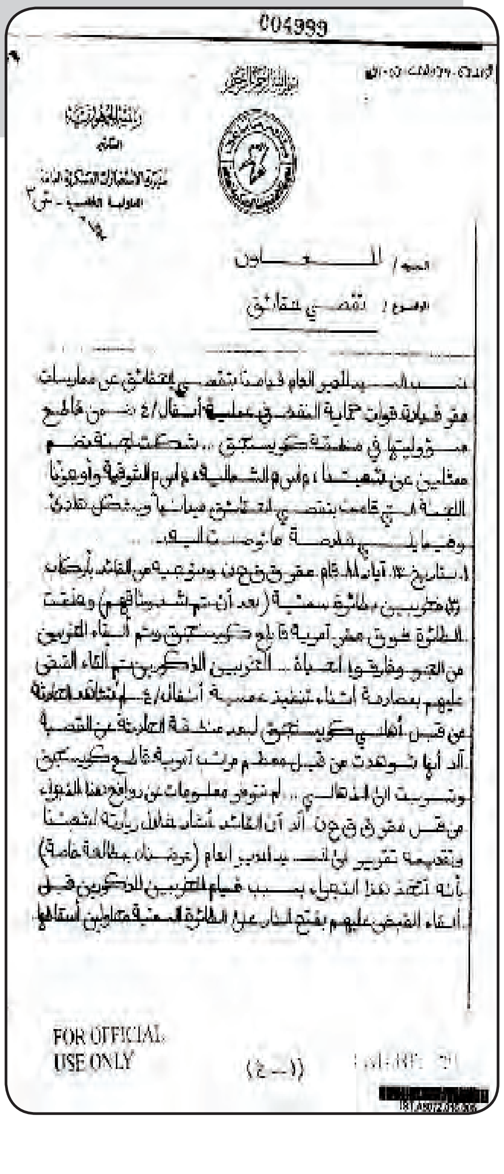
004999

FOR OFFICIAL USE ONLY

004998

FOR OFFICIAL USE ONLY

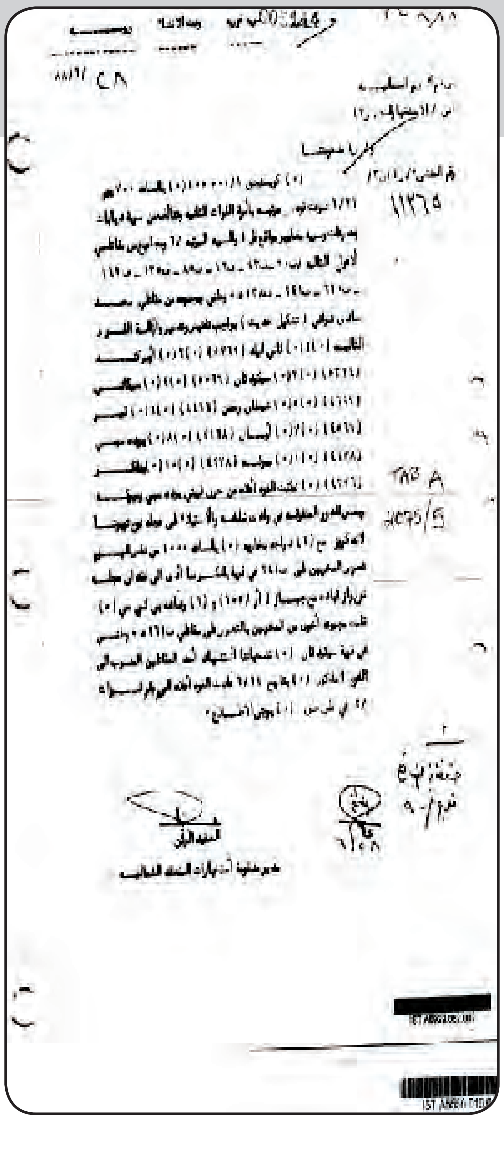
004444

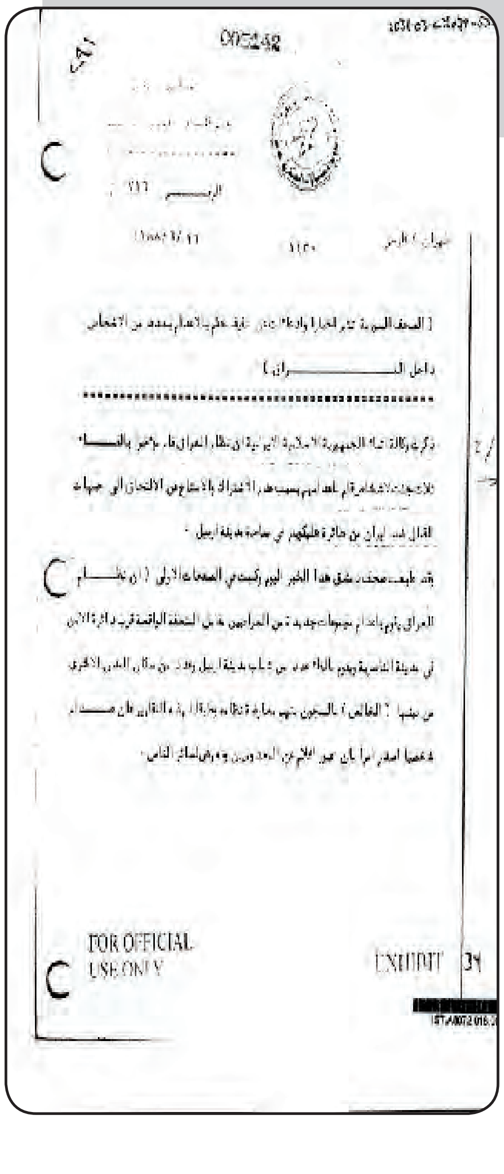
004442

FOR OFFICIAL USE ONLY

EXHIBIT 34

دێی جەلەمۆرد چۆن ئەنفال کرا ؟ *

گوندی جەلەمۆرد بەر لەوەی بەر شاڵاوی ئەنفال بکەوێت (١٣٠) ماڵ دەبوو، ئەم گوندە جوانو دڵگیرە کەوتبووە بناری چیای خاڵخاڵان. سەر لەبەیانی رۆژی ١٩٨٨/٥/٥ لەگەڵ گزنگی خۆرەتاو دا هێزێکی گەورەی رژێم کە پێك هاتبوو لەدەیان تانكو زرێپۆش لەژێر سێبەری چەند (هەلیکۆپتەر)ێکدا بەچاوساغی چەند خائینو خۆفرۆشێك پەلاماری ئەو گوندەیەیان دا ژنو منالو پیرو پەککەوتەکانیش لەترسی رەشابای ئەنفالو چەکی کۆمەڵ کوژی (کیمیاوی) پەنایان بۆ شاخەکانی (دەربان)و (بابەرووشە) و (هەزار کانی) بردبوو.. ئەو رۆژە بانگی نیوەرۆ لەمزگەوتی ئاوایی نەدرا.. بۆ عەسرەکەی دوای سوتاندنی کاول کردنی گوندەکە دەست کرا بەتاڵ کردنی مەرو ماڵاتو سەروەتو سامانی خەڵکەکەی.. بۆ رۆژی دووەم ١٩٨٨/٥/٦ دوو ئەفسەری ئەنفال چی بەناوەکانی (ملازم نعمە) و (ملازم ستار) بەچاوساغی خۆفرۆشی شارەزا هێزێکی گەورەیان ئامادەکردو ئابڵوقەی ئەو هەموو خەڵکە دەربەدەرەیان دا دوای دۆزینەوەیان بەشەقو تێهەڵدان راپێچی بەر ماڵانی جەلەمۆریان کردن.. دوای ئەوەی زێرو زیوو پارەی باخەڵی خەڵکەکەیان بەزۆر دەرهێنا.. گریانو شیوەنی ئافرەتان زیرەو هۆی منالانی ناڵە ناڵە پیرو پەککەوتەکان دەگەیشتنە کاکێشانی فەلەك.. (٣٩٢) مرۆڤی بێتاوانیان لەخەڵکی ئەم گوندە دایە بەر شەقو پاڵە پەستۆ سواری ئیڤای سەربازیان کردن بەرەو قەسابخانەکەی تۆبزاوە.. پاش شەش مانگ ئازارو ئەشکەنجە دان ، پاش شەش مانگ برسیەتیو هەڵ قرچانو لەبیابانەکانی خوارووی عیراق لە زیندانی نوگرە سەلمان حەوت کەسیان شەهید بوو.. حەوت کەسیان پاش شەش مانگ لێ ئازاد کراو (٣٧٨) کەسیشیان تا ئێستا بێ سەرو شوێنن..

*بڕوانە گۆڤاری (شەهید) ژمارە (٥)ی ئایاری ١٩٩٩ .

لەیادی
٢٥ ساڵەی ئەنفالکردنی
جەلەمۆرد دا

لەرۆژی ٥–٥–١٩٨٨ دا گوندی جەلەمۆردی بناری خاڵخاڵان بەر شاڵاوی ئەنفال کەوت، لەو شاڵاوەشدا ٤٥٠ هاووڵاتی ئەو گوندە بەژن و پیرو گەنج و منداڵەوە ئەنفالکران. محەمەد عەلی شایەدحاڵێکی ئەو سەردەمە کە لە ئێستادا بە هۆی زۆری تەمەنییەوە بە ئەستەم بیرەوەرییەکانی بیرماوە رایگەیاند: لەگەڵ بۆردومانکردنی گوندی گۆپتەپەو عەسکەر، دانیشتوانی جەلەمۆردو گوندەکانی دەوروبەری روویان لە ئەشکەوتی بابەروشە کرد کە دەکەوێتە باشوری رۆژاوای گوندەکەوە، ئەو ئەشکەوتە جێگایەکی سەلامەت بوو بۆ ئەوەی لە چنگی ئەو رژێمە خوێنرێژە رزگارمان بکات، پاش ئەوەی زیاتر لە ١٠ رۆژ لەو ئەشکەوتەداماینەوە دانیشتوانی گوندەکانی (چۆغڵیچە، سەرچنار، شیخان، گردخەبەر، گۆپتەپە) لەو ئەشکەوتە خۆیان حەشاردابوو، بەڵام خۆفرۆشان دوای ئەوەی هەستیان کرد دانیشتوانی ئەو سنورە لەو جێگایەدا کۆبوونەتەوە، بوونە چاوساغی سوپاکەو لەرۆژی ٥–٥–١٩٨٨ دا سوپاو جاش گەیشتنە ئەو ئەشکەتەو لە رێگای بڵندگۆکانیانەوە هەڕەشەی ئەوەیان کرد کە ئەگەر خۆمان بە دەستەوە نەدەین، ئەوا بەچەکی کیمیایی بۆردومان دەکرێین، بۆیە بەناچاری خۆمان بە دەستەوەدا. ئەبوزێد خالید کەئێستا ئەنجومەنی گوندی جەلەمۆردە رایگەیاند: لەو رۆژەدا دانیشتوانی گوندی جەلەمۆرد بۆ خۆ رزگارکردن لەچنگی سوپای رژێم روویان لەناوچەکانی ئەشکەوتی بابەروشە کرد، بەڵام ئەوە نەبووە هۆی رزگاربوونی دانیشتوانەکەی لەدەستی ئەو رژێمە، هەروەك ٤٥٠ هاووڵاتی گوندی جەلەمۆرد بەر شاڵاوی ئەنفال کەوتن. وتیشی: کۆی گشتی دانیشتوانی جەلەمۆرد لەساڵی ١٩٨٨ دا تەنها ٥٥٠ هاووڵاتی بووە، لەو رێژەیە٤٥٠ یان بەر شاڵاوی ئەنفال کەوتن، بەشێوەیەك کە بنەماڵە هەیە تەنها کەسێکیان بەجێ نەماوە. بەوتەی شایەدحاڵەکان، کۆی گشتی ئەو هاووڵاتیانەی لە ئەشکەوتی بابەروشە بەر شاڵاوی ئەنفال کەوتن بە دانیشتوانی گوندی جەلەمۆردەوە نزیکەی ١٠٠٠ هاووڵاتی دەبن. گوندی جەلەمۆرد لە ئێستادا نزیکەی ١٨ خێزانی تێدایە کە بژێوی ژیانی ئەو خێزانانە لەسەر کشتوکاڵ و ئاژەڵدارییە، لە ئەمساڵدا حکومەتی هەرێم بنکەی تەندروستی و کارەباو ئاوی خواردنەوەی بۆ دانیشتوانی گوندەکە دابینکردووە، تاکە پرۆژە کە ماوە بۆ دانیشتوانی گوندەکە جێبەجێبکرێت گەیاندنی رێگەیە بەو گوندەی کەلە٩٥٪ ی دانیشتوانەکەی بەر شاڵاوی ئەنفال کەوتوون.

سەردێڕێك لە مێژووی گوندی جەلەمۆرد

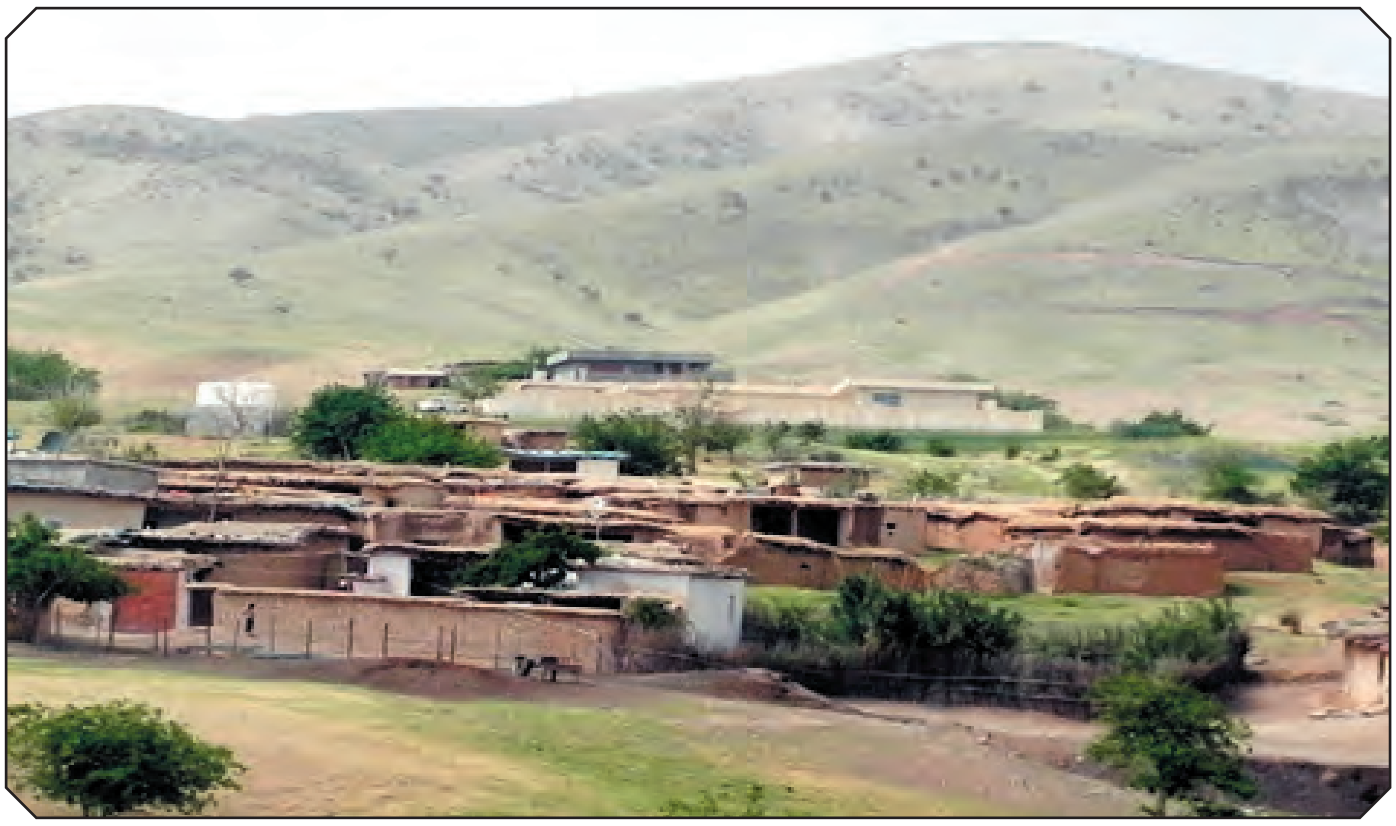

*** کاروان ئەحمەد جەلەمۆردی**

جەلەمۆرد یەکێکە لەو گوندانەی کە دەکەوێتە رۆژهەڵاتیچیای خاڵخاڵان، لە رووی سنووری گوندەکەوە دەکەوێتە نێوان سنووری شوان و شێخ بزێنیەوە، لە رووی ئیدارییەوە سەر بە ناحیەی ئاغجەلەرو چەمچەماڵە، لەساڵی(١٨٠٠) دامەزراوەو ناوی گوندەکە لەوەوە هاتووە، لەناو گوندەکە داری مۆرد بە شێوەی رێز بەرێزو لە رێزە مۆردەوە ناوەکەی هاتووە، گوندەکە بە حوکمی ئەوەی شوێنێکی گونجاو بوەو ئاوی بەکاربەری لێبووە سەرەتا چەند کەسێك لەوێ نیشتەجێ دەبن، لە سەردەمی خۆیدا چەندین زانای ئایینی لەوێدا ژیاون وەك: (مەلا عومەر مەلا عەزیز مەلا وەیسی جەلەمۆردی) لە شاری کەرکوك لە سەردەمی عوسمانییەکاندا بۆ ماوەیساڵ قازی بووە، سەرەتا دانیشتوانەکەی بۆ پەیداکردنی بژێوی ژیانیان خەریکی دروستکردنیخەڵوز بوونە لە چیای خاڵخاڵان و دواتر دەستیان کردوە بە جوتیاری و ئاژەڵداری، لە پێش ئەنفال جەلەمۆرد ١٤٠ ماڵی تێدا بوەو ژمارەی دانیشتوانیکەس بووە، بەڵام لە دوای پڕۆسەی بەدناوی ئەنفالەوە بە هۆی ئەوەی ئەم گوندە خاوەنی زۆرترین ئەنفالە ژمارەی ماڵەکانیماڵەو ژمارەی دانیشتوانیشی ٢٧٠ کەسەو٦٠ ماڵیش لەشارو شارۆچکەکان نەگەڕاونەتەوە، لە حاڵی ئێستادا دانیشتوانەکەی هیچ کارێکیان نییە خۆیانی پێوە خەریك بکەن بەهۆی نەبوونی سەرچاوە ئاوی پێویست لەبەر ئەوەی چەند کارێزێکی هەبوو پڕبوونەتەوەو حکومەتیش چاکینەکردوونەتەوە، ئەم گوندە هیچ پڕۆژەیەکی نییە دانیشتوانەکەی کاری تێدابکەن، ئەو خزمەتانەی کە بۆ ئەو گوندە کراوە ئەمانەن: مزگەوتێك لەلایەن رابیتەی ئیسلامی لقیکەرکوك، لەساڵیدروست کراوە، قوتابخانەیەکی دووپۆلی سەرەتایی بچوك لەلایەن ئیدارەی پارێزگای سلێمانیەوە دروستکراوە، پڕۆژەیەکی ئاوی خواردنەوەی بۆ کراوە لە لایەن ئەنجومەنی پاریزگای سلێمانیەوە کە لە ئێستادا خراپ بووە لەگەڵ ئەوەی ساڵی پار دروستکراوە، خانوویەکی قوری بچوك کراوە بەنەخۆشخانە بۆ گوندەکە، رێگاوبانی گوندەکە زۆر خراپەو بەکەڵکی هاتوچۆی ئۆتۆمۆبیل نایەت و ئەم رێگایە لە ساڵیلە لایەن رێکخراوی منداڵپارێزی بەریتانیەوە تێکەڵەرێژ کراوەو رێگای ئەم گوندانەی دەکەوێتەسەر: سەرچنار توتەقەل، شێخان، گەڵناغاج، دارەقوتە)، گوندی جەلەمۆرد لە رووی کێشە نەتەوایەتیەکان و کێشە سیاسیەکانەوە هەڵویستیراست و مەردانەیان نواندووە، مێژوو راستی ئەو بەڵگەیە بۆ نموونە: خەڵکی جەلەمۆرد لەشەڕی دەربەندی بازیان و سەرجەم شۆڕشە یەك لەدوای یەکەکانی کوردستان بە گشتیو ئەو ناوچەیە بە تایبەتی رۆڵی دیارو بە نرخیان هەبووە بەڵگەش بۆ ئەمە زیاتر لەپەنجا کەس توشی کەمئەندامیجەستەییو نەخۆشیدەروونی بوون لەکاتیشۆڕشەکان وگەڕان بەدوای کەس و کاریانەوە، جەلەمۆرد خاوەنیشەهیدی سەنگەرو ٩٢ شەهیدی نوگرەسەلمان و ٩٣ شەهیدی هاولاتیو ٤٨٥ ئەنفالە، لەساڵیلە لایەن بەعسیەکانەوە کاولکراوەو خانوەکانی هەمووی سوتێندراوە، لە ساڵیجارێکی تر سوتێندراوەتەوەو کاولکراوە، تا ساڵیبە تەواوەتی تەختکراوە، ساڵیدوای راپەرینە مەزنەکە لە لایەن خەڵکی گوندەکەوە ئاوەدان کراوەتەوە، ئەوەی جێگەی داخە گوندەکەش توشیچەندین کێشە بۆتەوە کە لە لایەن حکومەتەوە هاوکاری ناکرێن دەبێتە هۆی چۆڵکردنی دانیشتوانی گوندەکە بۆ ناوشارو شارۆچکەکان و بەهۆی نەبوونی رێگاوبان و قوتابخانەی ناوەندی و نەخۆشخانەی پێویست و هاوکاری نەکردنی کەرتی کشتوکاڵی بۆ جوتیارانی گوندەکە، پڕبوونەوەی سەرچاوە ئاوییەکانی گوندەکە، کە جێگای مەترسییە بۆ دانیشتوانەکەی.

جەلەمۆرد
2013/ 5 / 11
بڵاوکراوەیەکی تایبەتە بەبۆنەی (25) ساڵەی ئەنفالکردنی جەلەمۆردەوە (مەلا شاخی) ئامادەی کردووە

ئەنفال.. لەفرمێسکەوە بۆ هیوا

ئەنفال، پرۆسەیەك بۆسڕینەوەی نەتەوەیەك لەسەر نەخشە، حیزبی بەعسی لەناوچوو ئامانجی قڕکردنی کورد وسوتانی خاکی کوردستان و هەڵتەکاندنی ژێرخانی ئابووری و لاوازکردن و نەهێشتنی کەلتووری رەسەنی کورد بوو.

ناوی ئەنفال

ئەنفال سوورەتی هەشتەمی قورئانی پیرۆزە و لەدوای جەنگی بەدردابەزی، بەمەبەستی روونکردنەوەی دابەشکردنی ئەو غەنیمە ودەسکەوتانەی لەشەڕی کافرەکان دەکەوتە دەستی موسڵمانەکان وەك سامان و چەك و مەروماڵات.

بەلێکدانەوەی بەعس لەعەمەلیاتی ئەنفال"کورد"ی بەکافرو لە رێلادەر لە قەڵەمداو سەروماڵی حەڵاڵ کرا، ئەنفال لە ساڵی (١٩٨٨)دا حکومەتی بەعس بەجەیش و چەکدارەوە هێرشیان کردە سەرناوچەی قەرەداغ، هەموو خەڵکیانگرت و جیایانکردنەوە لەیەك، پیاوەکان بەجیا و ژن و منداڵ بەجیا و پیرەکان بەجیا بردنیان بۆ بنکەکانی حکومەتی بەعس، لەدوایدا بردنیان بۆ ناوچەی باشوری دەشتی "عەرعەر"، لەوێ بەلێدان و ئەشکەنجە وبێخواردن تەنانەت ئاویشیان پێنەدەدان تا دەمرن و، دواتر فڕێیان دەدانە دەرەوەی ئەو بینایەی کە تێیدا بەندکرابوون، کە بیابانێکی تا چاوبڕبکات چۆڵەوانی، لەوێ لمیاندەدا بەسەریاندا وسەگ لاشەکانیانی دەردەهێناو دەیانخوارد.

ژنەگەنج و کچە هەرزەکارەکانیشیان دەفرۆشت بەوڵاتانی عەرەب و گەنج و پیاوەکانیشیان زیندەبەچاڵدەکرد، دواتر رێژەیەکی کەمی پیروپەککەوتەکانیان ئازادکرد.

بڕیاری ئەنجامدانی ئەنفال

ئەنجومەنی بەناو سەرکردایەتی شۆڕش، کەبەرزترین دەسەڵاتی بڕیاربوو لەو سەردەمەی عێراق، کە سەدام حسێن سەرۆکیبوو، لەرۆژی (٢٩)ی ئازاری ساڵی (١٩٨٧) بڕیاری ژمارە (١٦٠)ی دەرکرد، کە تایبەت بوو بە ئەنجامدانی پرۆسەی ئەنفال.

پێش دەستپێکی پرۆسەکە، هێزەکانی سوپای بەعسی لەناوچوو، ئازادبوون لەتۆپبارانی ئەو ناوچانەی کە رژێم ناوینابوو ناوچە قەدەغەکراوەکان و کوشتنی زۆرترین ژمارەی ئەو خەڵکانەی لەو ناوچانەدا بوون، هەروەها بەپێی بڕیارێکی "عەلی حەسەن مەجید" ئەو شتومەك و سامانەی دەکەوێتە دەست جاشەکان بۆ خۆیان بێت جگە لەچەکە قورسەکان.

قۆناغەکانی پرۆسەی بەدناوی ئەنفال

عەمەلیاتی ئەنفال لە٢١/٢/١٩٨٨، دەستی پێکرد تا ٦/٩/١٩٨٨، کەئەمەش ١٩٨ رۆژی خایاند.

پرۆسەکە بە ٨ قۆناغ جێبەجێ کرا، بەبەشداری هێزەکانی فەیلەقی "١، ٢، ٣، ٥، ٦، ٧" ی سوپای عیراق و دەیان فەوجی خەفیفەی جاش و مەفرەزە خاسەی جاشەکان و هەواڵگری و سوپای میللی بەعس.

لەم پرۆسەیەدا ٢٠٠ هەزار هاوڵاتی کوردی سڤیل بوونە قوربانی و بەرەو دۆزەخەکانی بەعس بران لە "تۆبزاوەو نوگرە سەلمان و دوبس و عەرعەر"، بۆ هەتاهەتایە شوێن بزرکران و هەندێکیان لەتاقیگەکانی رژێم چەکیکیمیاویان لەسەر تاقیکرابوویەوە.

هەروەها لەمپرۆسەیەدا چوار هەزار گوندی کوردستان لەگەڵ زەویدا تەخت کران، لەگەڵ سوتانی هەزاران رەزو باخ و کێڵگەو پڕکردنەوەی کارێزوکانی و رووخانی هەزاران مزگەوت و قوتابخانە و نەخۆشخانە.

وێرای ئەوەی لەم پرۆسەیە لەهەندێك شوێنی کوردستان لەگەرمیان و بادینان چەکی کیمیاوی بەکارهێنراو، لەقۆناغی هەشتەمی ئەنفال لەبادینان لەگەڵ گرتنی هاوڵاتیانی کورد هەر لەو شوێنەدا گوللە باران دەکران، نەوەکانی ئەبو جەهل تینووی خوێن رشتن و تاڵانکردنبوون، ئەمە کەلتووری سەدان ساڵەی ئەوانە.

رۆژی ئەنفال

قۆناغی سێیەمی ئەنفال بەربڵاوترین شاڵاوی ئەنفال بوو ئەم قۆناغە لە ٧/٤/١٩٨٨، لە رۆژی دامەزراندنی بەعس دەستپێکردو تا ٢٠/٤/١٩٨٨ ی خایاندو لەم قۆناغەدا ٦٠٠ گوند تەخت کران، لە رۆژی ١١/٤/١٩٨٨، خەڵکی چەمچەماڵ لەکاتی هاتنی کاروانی ئەنفالکراوەکان بەناو شارەکە دژی بەعسیەکان راپەڕین و نزیکەی شەش هەزار کەسیان لەمردن رزگار کرد.

لەرۆژی ١٤/٤/١٩٨٨، لەگوندی ملەسوورە و کوڵەجۆی حاجی حەمە جان زۆترین ژمارەی خەڵکی ئەو دەڤەرە ئەنفالکران، بۆیە ئەو رۆژە هەموو ساڵێك یادی ئەنفالی تێدا دەکرێتەوە.

تاوانبارانی ئەنفال

تاوانباری یەکەم سەدام حسێن بوو، پاشان عەلی کیمیاوی و پاشان بەپلەی دووەم جاشە کوردەکانبوون کە بەشدارو جێبەجێکەرو چاوساغی هێزەکانی رژێمبوون، بۆ نموونە لەشاڵاوی قۆناغی سێیەم موستەشاری فەوجێکی جاش کە ئێستا ماوە٢٦٠٠ هاوڵاتی کوردی ئەنفالکردووە، هەروەها "وەفیق سامەرائی، نزار خەزرەجی، سوڵتان هاشم، بارق عەبدوڵڵا، یونس محەمەد، جەواد زەنون، سابیر دووری، هیشام سەیاح فەخری و ..هید" پێشڕەوی پرۆسەی بەدناوی ئەنفالبوون.

دوای ئەم پرۆسەیە دوو لەسەرسێی خاکی کوردستان بووە ناوچەی قەدەغەکراو، واتە هەرکەسێ لەو ناوچانەدا بوایە خوێنی حەڵالبوو، ئابووری و کشتوکاڵی کوردستان لەبناغەوە هەڵتەکێنرا.

دادگاییکردنی تاوانبارانی ئەنفال لە ٢٤/٤/٢٠٠٧، دادگای باڵای تاوانەکان لەعیراق بڕیاری کۆتایی لەسەر ٦ تاوانباری کەیسی ئەنفال دەرکردو لەسەرویانەوە "عەلی کیمیاویی" بەسێدارەدە حوکم دراو لەسێدارەدرا.

بڕیاری بەجینۆساید ناساندنی ئەنفال

لە١٤ی نیسانی ٢٠٠٨، پەرلەمانی عیراق تاوانی ئەنفالی بەجینۆساید ناساند، ئەمەش دەقی بڕیارەکەیە:

لەژێر رۆشنایی ئەوەی کە دەستووری عیراق ئاماژەی بۆکردووە بەوەی ئەو دەستوورە زمانگۆ و سەدای ئازار و ئەشکەنجەو ناسۆرییەکانی گەلی عیراقە لەوەش ئازار و ناسۆری پاکتاوی نەژادی لەقەسابخانەکانی هەڵەبجەو بازران و ئەنفال و کوردە فەیلیەکان، بەدوو پاتکردنەوەی بڕیاری دادگای تاوانی عیراقی، ئەنجوومەنی نوێنەرانی عیراق بڕیاردەدات لەوەی گەلی کورد لەکوردستانی عیراق رووبەرووی بووەتەوە لەکوشتن و بڕین و کۆمەڵکوژی ئەوە بەهەموو پێوەرەکان جینۆسایدە.

دادگای باڵای تاوانەکانی عێراق، یەکەم دانیشتنی دادگایی کردنی تاوانبارانی ئەنفالی لە (٢١ یئابی) دا دەستپێکرد کە تاوانبارانی سەرەکی بریتیبوون لە "سەدام حوسێن مەجید، سەرۆك کۆماری عێراق کەلە (٣٠ ی کانونی یەکەمی) لەسەر تاوانی دوجەیل لەسێدارەدرا، عەلی حەسەن مەجید، ناسراو بە(عەلی کیمیاوی)، بەرپرسی رێکخستنەکانی باکووری حیزبی بەعس، لیوا روکن سوڵتان هاشم ئەحمەد ئەلجبوری، فەرماندەی فەیلەقی یەکی سەردەمی ئەنفالەکان، فەریق روکن حوسێن رەشید محەمەد عەرەب ئەلتکریتی، یاری دەدەری سەرۆکی ئەرکانی سوپا بۆ ئۆپراسیۆنەکان لە کاتی ئەنفالەکاندا، فەریقی روکن سابیر عەبدولعەزیز حوسێن عەلی ئەلدوری، بەڕێوەبەری هەواڵگری سەربازیگشتی، عەمیدی روکن فەرحان موتلەگ ساڵح ئەلجبوری، بەڕێوەبەری مەنزومەی هەواڵگری ناوچەی رۆژهەڵات و تاهیرتۆفیق یوسف ئەلعانی، سکرتێری لیژنەی کاروباری باکوور و ئەندامی رێکخستنەکانی باکووری حیزبی بەعس".

دوای ٦٠ دانیشتنی دادگاو لەدانیشتنی ژمارە(٦١)دا کەلە(٢٤ یحوزەیرانی)دا بەڕێوەچوو، دادگای باڵای تاوانەکان بڕیاری کۆتایی بەسەر شەش تاوانباردا سەپاند کە توندترین سزایان بەمجۆرە بوو (عەلی کیمیاوی، پێنج سزای لەسێدارەدان. سوڵتان هاشم، چوار سزای لەسێدارەدان. حوسێن رەشید تکریتی، چوار سزای لەسێدارەدان. سابیر عەبدولعەزیز دوری، سێسزای هەتاهەتایی. فەرحان موتلەگ ساڵح، دوو سزای هەتاهەتایی، بەڵام تۆمەتبار تاهیر تۆفیق ئەلعانی، بڕیاری ئازادکردن و بێ تاوانی لەبەشداری کردنی لەشاڵاوەکانی ئەنفال بۆدەرچو).

بەسێ قۆناغ و لەساڵەکانی، ١٩٨٣، ١٩٨٨، لەلایەن رژێمی بەعسی لەناوچووەوە لەژێرناوی پرۆسەی "ئەنفال" دا زیاتر لە١٨٢هەزار کورد دەستگیرکران و دواتر لەگۆڕە بەکۆمەڵەکانی باشور و ناوەراستی عێراقدا زیندەبەچاڵکران.

یەکێك لەتاوانبارەکان گیانی لەدەستدا

پاشنزیکەی شەش ساڵ بەسەر راگەیاندنی سزای بەندکردنی بۆ هەتاهەتایی، چەند رۆژێك لەمەوبەر بەڕێوەبەری مەنزومەی هەواڵگری رۆژهەڵاتی پێشووی حزبی بەعس لەعێراق، فەرحان موتلەگ ئەلجبوری، لەبەندینخانەکەیدا لەشاری بەغدا گیانی لەدەستدا.

پاش مردنی جبوری، ژمارەی مردوانی رژێمی پێشووی بەعس بۆ چوار کەس بەرز دەبێتەوە کە پێشتر هەریەك لەجێگری سەرۆك وەزیران و وەزیری دارایی، حیکمەت عەزاوی و جێگری سەرۆك ئەرکانی سوپای پێشووی عێراق، ئیبراهیم عەبدولستار محەمەد و وەزیری نەوت، قاسم ئەحمەد تەقی عورێبی، مردن.

ژانەکانی ئەنفال

* مەلاشاخی

بڕواناکەم نە لەکوردستان و نەلەهەندەراندا جگە لە خیانەتکاران و خۆفرۆشان وئەنفالچییەکان..کوردێك هەبی کەباس لەمەسەلەی ئەنفال و گۆڕەبەکۆمەڵەکان بکرێت،لەناخەوە نیگەران نەبێت و ویژدانی نەهەژی،ئەنفال ترۆپکی کێوی خەمەکانی هەموونشتیمان پەروەر و مرۆڤدۆستێکی دژبەچەوسانەوەیە،ئەگەربە بینینی ژنە رەشپۆشێکی مێردئەنفالکراو،مناڵەرەنگپەریوێکی باوکئەنفالکراو، پیرەباب وپیر ژنێکی جگەرکەباب،بەبیستنی لاوانەوەیەك،سرودێك، لاوکێك.. ئەگەربەخوێندنەوەی شاکارێك،شیعرێك،چیرۆکێك، رۆمانێك،پەخشانێك، کتێبێك...ئەگەربەنمایشکردنی فلمێك، شانۆیەك، پیشانگایەك. برینی چەندین ساڵەمان بکولێتەوە، هێشتا بڕواناکەم ئێش وئازاری زامی هیچ دڵێك بەقەدەی ئەوکەسانەبێت کەخۆیان هەڵقرچاوی ناوکورەی شاڵاوەکان بوون،ئەوانەی کەسوکاروهاوڕێ وهەڤاڵ وخوشك وبرای گیانی بەگیانییان.. ئازیزانیان بەزۆری زۆردارەکی لی رفێندرا، ئەگەر ئەنفالکراوەکان.. یەکجاررۆیشتن ویەکجاریش مردن.بەڵام ئێمە ئێمە هەمووشەوی ،هەمووڕۆژی.. هەمووچرکە ساتی.. مۆتەکەی ئەنفال دیتە وێزەمان وبە سەدانجار دەمانکوژی..چەم ودۆڵ وکێوەکان شاهیدن لەدوای ئەنفالەوە چەندین جار چووینەتەوە شیوەسوور و بێدەر و شیوهەنجیرەزەرد و دەرباز و بابەرووشە و نێوچەم وتوترکەکانی دەمزی...ئای چەند کۆنە پێڵاو وپارچەپەڕۆی رزاوو کۆنەمەنجەڵی قوپاوو متومێرو بووکەشووشەی مناڵانمان دۆزیەوەو تێربۆنمان پێوەکردن وفرمیسکمان بۆرشتن..گوندە وێرانەکان دەزانن بەچ حەسرەتێکەوە جێمان هێشتن وبەچۆن (هەڵمەت)ێکەوە دوای راپەرین هاتینەوە زیارەتیان..ئای چەند کەلاوەم بینی دوای چەندین ساڵ ئێستایش کەس نییە ئاوەدانیان کاتەوە..ناهەقم مەگرن ئەگەر لەساڵی٢٠٠٨بەدواوە بڕیاربدەم جارێکی ترنەچمەوە هەواری خاڵی، تەپۆلکەیەك قرچەلەجەرگمەوە دێنی،ئەوە شوێن ژوورەکەی (.....)هاوڕێمە سەرم پێی دەسپارد،ناموسی لی دەرچی هیچی لەمن چاو نەبوو.. کەچی ئێستا کوێر بوونەتەوە، کەلاوەیەك، قولپی گریانم دێنی فرمێسکم پی لەدیدە سەردەکات...

ئەوە شوێن ئاگردانەکەی(خونچە) ئامۆزامە هەمووجار بەگوی گرتن لە چالاکییەکان دەخافلا.. شیرەکەی لەسەر ئاگرەکە هەڵدەچوو، دەیگووت:کوێراییم دایی بۆسبەینی قەیماغەکەیشی نەما تا بیکەم بەپێخۆری تۆو خاڵم ئەحمەد.. سێبەری توووەزرە شوێن تەشی رستنەکەی(میم رەعنایە)ئێستایش بچیتە ئەوسێبەرەخۆی ودار عاساکی زیاتر کەس نابینی،گوێی لی بگری هەرچی شتێکت بۆباس دەکات هەر دەچێتەوە سەردەمی ئەنفال وباسی(شەمخی)و(عەجاج)، چیرۆکی گەرمەسێر و سەگەرەشەکە..

دەخوێنێتەوە، شیعری برسێتی وکولەمەرگی دەهۆنێتەوە، رۆژێك لێم پرسی:ئەری پووری تۆخۆت قوربانیت وبۆقوربانییەکان دەگری..؟ ئەی ئەگەر ئێستا تۆخوێنەوارونووسەربوویتایە دەتەگووت چی..؟؟ ئاە.. ئاهێکی قووڵی هەڵکێشاوبەمەحزوونییەوە گووتی:

(کەس ناتوانی بەقەدەر ئێمە خەمخۆربی....

هەندەی ئێمەخەفەتی زۆربی.دەستێك بۆخزمەتی پاشماوەی ئەنفال کارنەکا،پێیەك بەرەوپیری پیرێکی گەڕاوەی نوگرەسەلمان رانەکا، زارێك بۆقاودانی تاوان هاوار نەکا ، قەڵەمێك بۆ بە دوادا چوونی سەرگوزشتەی شاهیدحاڵێك ئەم شاروئەوشار..نەکا..یاخوا ئەو دەستە خواروچوێربی،ئەوپێیە شەل و گێر بی، ئەودەمە دەژەم برسی ژەمی تێربی، ئەوقەلەمە وردوخاش بی سەرەوژێربی، چاوی خاوەنەکەی کوێربی.....)

ليستى ناوى ئەنفالكراوەكانى(جەلەمۆرد) / قائمة بأسماء مؤنفلي قرية(جەلەمۆرد)
Jalmord anfalized victims

Name	Born	ناوی سیانی	ت
Abdul K. Abdulrahman	1947	عبدالقادر عبدالرحمن	1
Rehema A. Mohammed	1955	رحيمة عزيز محمد	2
Sheren A. Abdulla	1960	شيرين عبدالمجيد عبداللة	3
Omar A. Kadir	1972	عمر عبداللة قادر	4
Yasean A. Kadir	1980	ياسين عبداللة قادر	5
Taha A. Kadir	1981	تەها عبداللة قادر	6
Mohsin A. Kadir	1983	محسن عبداللة قادر	7
Tahsin A. Kadir	1982	تحسين عبداللة قادر	8
Shadia A. Kadir	1985	شادية عبداللة قادر	9
Mustafa K.A. Rahman	1953	مستەفا قادر عبدالرحمن	10
Naske R.Suleiman	1953	ناسكة رشيد سليمان	11
Masuud M.Kadir	1979	مسعود مستەفا قادر	12
Peiman M.Kadir	1979	ثيمان مستەفا قادر	13
Pakhshan M.Kadir	1981	ثخشان مستەفا قادر	14
Kwestan M.Kadir	1982	طويستان مستەفا قادر	15
Farman M.Kadir	1984	فرمان مستەفا قادر	16
Farhad M.Kadir	1986	فرهاد مستەفا قادر	17
Khunche M.Kadir	1967	خونجه قادر عبدالرحمن	18
Sidiq M.Kadir	1969	صديق قادر عبدالرحمن	19
Abdi A.Mustafa	1952	عبدى عبدالرحمن مستەفا	20
Amine S.Salih	1960	ئامنة سعيد صالح	21
Asi A.Rahman	1974	عاصي عبدي عبدالرحمن	22
BayanA.Rahman	1976	بيان عبدي عبدالرحمن	23
ZhianA.Rahman	1978	ذيان عبدي عبدالرحمن	24
HadiA.Rahman	1975	هادي عبدي عبدالرحمن	25
KarwanA.Rahman	1980	كاروان عبدي عبدالرحمن	26
PeimanA.Rahman	1982	ثيمان عبدي عبدالرحمن	27
Fatima R.Mohammad	1970	فاتيمة رؤوف محمد	28
Rahman O.Mustafa	1942	رحمان عمر مستەفا	29
Amine H.Kareem	1955	ئامنة حمد امين كريم	30
Salman R.Omer	1975	سلمان رحمان عمر	31
Fatima R.Omer	1977	فاتيمة رحمان عمر	32
Osman R.Omer	1980	عوسمان رحمان عمر	33
Gulbakh R.Omer	؟	طولباخ رحمان عمر	34
Kakewla B.Omer	1954	كاكة ولا بكر عمر	35
Ghazal K.Mahmood	1960	غزال كريم محمود	36
Ashti K.Bakir	1980	ئاشتي كاكة ولا بكر	37
Shadia K.Bakir	1981	شادية كاكة ولا بكر	38
Shukur B.Omer	1962	شكر بكر عمر	39
NaziraB.Omer	1971	نزيرة رحمان عمر	40
Wurya S. Bakir	1986	وريا شكر بكر	41
Vian S. Bakir	1987	ظيان شكر بكر	42
Baiz A.Mohammad	1962	بايز عزيز محمد	43
Aram B.Aziz	1984	ئارام بايز عزيز	44
StarB.Aziz	1970	ستار عزيز محمد	45
AkoB.Aziz	1986	ئاكو بايز عزيز	46
RehanB.Aziz	1974	ريحان عزيز محمد	47
Abdulla S.Salih	1954	عبداللة سعيد صالح	48
Kafia R.Salih	1964	كافية رجب صالح	49
Ali A.Saeed	1978	علي عبداللة سعيد	50
IbrahimA.Saeed	1979	ابراهيم عبداللة سعيد	51
AyubA.Saeed	1980	ايوب عبداللة سعيد	52
Mahabad A.Saeed	1982	مەاباد عبداللة سعيد	53
Jabbar N.Sadiq	1953	جبار نامق صادق	54
Rewshan H.Salih	1955	روشة ن حةمة امين صالح	55
Omer R.Mahmood	1975	عمر رةزا محمود	56
HeiderR.Mahmood	1980	حيدر رةزا محمود	57
Mohammad R.Mahmod	1982	محمد رةزا محمود	58
Kocher R.Mahmood	1987	كوجر رةزا محمود	59
Obed H. Abdulla	1955	عبيد حامد عبداللة	60
Fakhria Q.A.Rahman	1959	فخرية قادر عبدالرحمن	61
Serhad O.Hamid	1979	سرةد عبيد حامد	62
QadriaO.Hamid	1982	قدرية عبيد حامد	63
AbdullaO.Hamid	1966	عبداللة حامد عبداللة	64
MajeedO.Hamid	1950	مجيد عبداللة مستەفا	65
Amina M.Mustafa	1956	ئامنة محمد مستەفا	66
Najmedin M.Abdulla	1972	نجم الدين مجيد عبداللة	67
Hiwa M. Abdulla	1979	هيوا مجيد عبداللة	68
Bahar M. Abdulla	1982	بةار مجيد عبداللة	69
Hama Z. Sadiq	1954	حةمة زياد فتاح صادق	70
Marjan R.Salih	1955	مرجان رمضان صالح	71
Ahmed H.Z.Fatah	1975	احمد حةمة زياد فتاح	72
Khalid H.Z.Fatah	1977	خالد حةمة زياد فتاح	73
Fatima H.Z.Fatah	1979	فاتيمة حةمة زياد فتاح	74
Arezu H.Z.Fatah	1980	ارزو حةمة زياد فتاح	75
AYUB H.Z.Fatah	1982	ايوب حةمة زياد فتاح	76

Name	Born	ناوی سیانی	ت
Yaakub H.Z.Fatah	1984	يعقوب حةمة زياد فتاح	77
Khalid H.Abdulla	1955	خالد حامد عبداللة	78
Omer A. Qadir	1955	عمر علي قادر	79
Hemin S. Salih	1964	هيمن سعيد صالح	80
Anwer O. Ali	1976	انور عمر علي	81
AsmerO. Ali	1979	اسمر عمر علي	82
HawkarO. Ali	1980	هاوكار عمر علي	83
SabriaQ.A.Rahman	1959	صبرية قادر عبدالرحمان	84
Mohammad M. Ali	1969	محمد محمود علي	85
Hajere M. Ali	1972	هاجرة محمود علي	86
Ahmed M. Ali	1973	احمد محمود علي	87
ZuliekhaM. Ali	1975	زليخا محمود علي	88
Ali M. Ali	1979	علي محمود علي	89
Zara M. Ali	1980	زارا محمود علي	90
Latif M. Ali	1982	لةتيف محمود علي	91
Nazdar M.ALI	1984	نازدار محمود علي	92
QurbaniA. Mustafa	1962	قورباني علي مستەفا	93
Nakhsha S.Salih	1964	نخشة سعيد صالح	94
Aram Q.Ali	1983	ئارام قورباني علي	95
Arezu Q.Ali	1984	ئارزو قورباني علي	96
Araz Q.Ali	1968	ئاراز قورباني علي	97
Ibrahim Raza Ali	1960	ابراهيم رةزا علي	98
Nawroz K. Ali	1968	نوروز كريم علي	99
Nizam I.Raza	1980	نظام ابراهيم رةزا	100
Shareban I.Raza	1983	شاربان ابراهيم رةزا	101
Basse Raza Ali	1967	بسى رةزا علي	102
Ahmed M. Omer	1952	احمد محمد عمر	103
Samad M. Omer	1971	صمد محمد عمر	104
Ghafur M. Mustafa	1937	غفور احمد مستەفا	105
Tileen W.Mohammad	1940	تيلين واحد محمد	106
AZIZ G. Ahmed	1969	عزيز غفور احمد	107
Serdar G. Ahmed	1972	سردار غفور احمد	108
Khalil G. Ahmed	1952	خليل غفور احمد	109
Haseeb K. Suleiman	1957	حسيب خورشيد سليمان	110
Amine R. Suleiman	1967	ئامنة رشيد سليمان	111
SalmanK. Suleiman	1970	سلمان خورشيد رفيق	112
Hawez K. Ali	1964	حويز كريم علي	113
ShamsaR. Ali	1968	شمسة رةزا علي	114
Ako H. Kareem	1985	اكو حويز كريم	115
AbasK. Ali	1972	عباس كريم علي	116
SalmaK. Ali	1974	سلمة كريم علي	117
MusaK. Ali	1975	موسى كريم علي	118
QadirK. Ali	1979	قادر كريم علي	119
ALI K. Ali	1981	علي كريم علي	120
Jalal N. Sadiq	1952	جلال نامق صادق	121
Gulistan S.Salih	1986	طولستان سعيد صالح	122
Jihad J. Namiq	1975	جهاد جلال نامق	123
Jawad J. Namiq	1977	جواد جلال نامق	124
Serhad J. Namiq	1979	سرةد جلال نامق	125
Halo J. Namiq	1980	هلو جلال نامق	126
Mahabad J. Namiq	1982	مەاباد جلال نامق	127
Husein R.Salih	1968	حسين رجب صالح	128
Madia S. Salih	1970	مادية سعيد صالح	129
Rebwar H. Rajab	1984	ريبوار حسين رجب	130
Chinar H. Rajab	1986	ضنار حسين رجب	131
Qadir S.Amin	1954	قادر شريف حةمة امين	132
Gawher A. Qadir	1960	كوهر علي قادر	133
Herzani Q. Sharif	1982	هرزاني قادر شريف	134
KamberQ. Sharif	1982	كمبر قادر شريف	135
NergizQ. Sharif	1984	نيرطز قادر شريف	136
ChimenQ. Sharif	1986	جيمن قادر شريف	137
Ahmed S.Amin	1955	احمد شريف حةمة امين	138
Rehan R. Salih	1959	ريحان رمضان صالح	139
Yousif A.Sharef	1979	يوسف احمد شريف	140
Herish A.Sharef	1980	هيرش احمد شريف	141
Sanger A.Sharef	1982	سنطر احمد شريف	142
Kaban A.Sharef	1984	كابان احمد شريف	143
Aman A.Sharef	1986	ئامان احمد شريف	144
Edrees A.Sharef	1987	ادريس احمد شريف	145
Mohammad S.Amin	1956	محمد شريف حةمة امين	146
Khatuna Q. Salih	1957	خاتونة قادر صالح	147
Ibrahim Q. Salih	1984	ابراهيم محمد شريف	148
Ismael Q. Salih	1982	اسماعيل محمد شريف	149
Aske Q. Salih	1986	ئاسكة محمد شريف	150
Jumaa R.Salih	1974	جمعة رجب صالح	151
Toufiq M. Mohammad	1972	توفيق مطلب محمد	152

لیستی ناوی ئەنفالکراوەکانی(جەلەمۆرد) / قائمة بأسماء مؤنفلي قرية(جەلەمۆرد)

Jalmord anfalized victims

Name	Born	ناوی سیانی	ت
Mal R.Salih	1974	مال رمضان صالح	153
Halaw A. Mustafa	1940	حلاو علي مستةفا	154
Mohammad T.Matlab	1988	محمد توفيق مطلب	155
Rebwar T.Matlab	1986	ريبوار توفيق مطلب	156
Abas M. Suleiman	1954	عباس محمد سليمان	157
Heibat A.Rashid	1953	هةيبت عبداللة رشيد	158
Saadi A. Mohammad	1972	سعدية عباس محمد	159
Laali A. Mohammad	1974	لعلي عباس محمد	160
Fuad A. Mohammad	1976	فؤاد عباس محمد	161
Dilshad A. Mohammad	1978	دلشاد عباس محمد	162
Rebwar A. Mohammad	1979	ريبوار عباس محمد	163
ShakhewanA. Mohamad	1981	شاخوان عباس محمد	164
Waadia A. Mohammad	1984	وعدية عباس محمد	165
Heider M. Suleiman	1959	حيدر محمد سليمان	166
Asmer O. Mohammad	1967	اسمر عمر محمد	167
Chinar H. Mohammad	1986	ضنار حيدر محمد	168
Hamza M. Suleiman	1962	حمزة محمد سليمان	169
Nazdar R. Suleiman	1969	نازدار رشيد سليمان	170
Fariq R. Amin	1952	فريق رفيق حةمة امين	171
Rahma A.Qadir	1953	رحةمة علي قادر	172
Toufiq T. Rafiq	1970	توفيق تارق رفيق	173
Ghalib F.Rafiq	1971	غالب فريق رفيق	174
Bafraw F.Rafiq	1972	بفراو فريق رفيق	175
Zerin F.Rafiq	1974	زيرين فريق رفيق	176
Hero F.Rafiq	1976	هيرو فريق رفيق	177
Nabi F.Rafiq	1977	نبي فريق رفيق	178
Ayoub F.Rafiq	1979	ايوب فريق رفيق	179
Latif F.Rafiq	1983	لةتيف فريق رفيق	180
Hidayet R. Amin	1955	هيدايت رفيق حةمة امين	181
Piroz M.Qadir	1955	ثيروز محمد قادر	182
Luqman R.Salih	1964	لقمان رمضان صالح	183
Nasrin M Mohammad	1975	نسرين مطلب محمد	184
Trifa L.Ramadhan	1985	تريفة لقمان رمضان	185
Karwan L.Ramadhan	1986	كاروان لقمان رمضان	186
Farman L.Ramadhan	1987	فرمان لقمان رمضان	187
Asim L.Ramadhan	1972	عاصم لقمان رمضان	188
Numan L.Ramadhan	1974	نعمان لقمان رمضان	189
Narinj L.Ramadhan	1976	نارنج لقمان رمضان	190
Qadria L.Ramadhan	1978	قدرية لقمان رمضان	191
Heibet M.Suleiman	1942	هيبت محمد سليمان	192
Kamal A.Ahmed	1973	كمال افندى احمد	193
Attia A.Ahmed	1975	عطية افندى احمد	194
Jengy A.Ahmed	1977	جنكى افندى احمد	195
Talib A.Ahmed	1979	تالب افندى احمد	196
Ferman A.Ahmed	1981	فرمان افندى احمد	197
Obed A. Mustafa	1945	عبيد احمد مستةفا	198
Shusha R. Mohammad	1948	شوشة رةزا محمد	199
Sherko O.Ahmed	1979	شيركو عبيد احمد	200
Aras O.Ahmed	1968	ئاراس غبيد احمد	201
Perween Ahmed	1981	ثروين احمد	202
Sabir A. Mustafa	1951	صابر احمد مستةفا	203
Esmet A. Mustafa	1953	ئيسمت احمد مستةفا	204
Khaje S.Ahmed	1978	خديجة صابر احمد	205
Aji S.Ahmed	1980	اجي صابر احمد	206
Shukur S.Ahmed	1982	شكر صابر احمد	207
Bafraw Y.Husein	1940	بفراو ياسين حسين	208
Mohammad K.Ahmed	1986	محمد كريم احمد	209
Hakeem K.Ahmed	1970	حكيم كريم احمد	210
Najim K.Ahmed	1971	نجم الدين كريم احمد	211
Azad K.Ahmed	1973	ئازاد كريم احمد	212
Abdulla K.Ahmed	1974	عبداللة كريم احمد	213
Sabria K.Ahmed	1975	صبرية كريم احمد	214
Saadia K.Ahmed	1977	سعدية كريم احمد	215
Waadia K.Ahmed	1980	وغدية كريم احمد	216
Tareq S. Ahmed	1969	تارق سلام احمد	217
Ghazal A.Ahmed	1971	غزال افندي احمد	218
Shaho T.Salam	1968	شاهو تارق سلام	219
Salah T.Salam	1972	صلاح سلام احمد	220
Omer R. Suleiman	1953	عمر رشيد سليمان	221
Aisha K. Rafiq	1952	عائشة خورشيد رفيق	222
Shino O. Rashid	1958	شنو عمر رشيد	223
Sabah R. Suleiman	1961	صباح رشيد سليمان	224
NazeeraM. Mohammad	1971	نزيرة مطلب محمد	225
Hashim R. Suleiman	1974	هاشم رشيد سليمان	226
Taha R. Suleiman	1976	تةها رشيد سليمان	227
Khendan A. Qadir	1953	خندان علي قادر	228

Name	Born	ناوی سیانی	ت
Ismael R. Husein	1974	اسماعيل رةزا حسين	229
Zara R. Husein	1975	زارا رةزا حسين	230
Idrees R. Husein	1977	ادريس رةزا حسين	231
Khaeiria R. Husein	1978	خيرية رةزا حسين	232
Chman R. Husein	1979	جومان رةزا حسين	233
Mohammad A.Ali	1955	محمد امين عبدالرحمن علي	234
Abdulla A. Rahman	1956	عبداللة عبدالرحمن	235
Zerin K. Mohammad	1964	زيرين كاكة مين محمد	236
Hawzhin A. A. Rahman	1983	هاوزين عبداللة عبدالرحمن	237
Hewrin A. A. Rahman	1984	هورين عبداللة عبدالرحمن	238
Habab K. Mohammad	1956	حباب كاكة مين محمد	239
Nadia A.Ali	1974	نادية عبدالرحمن علي	240
Diler H. Mohammad	1983	دلير حباب محمد	241
MahbubaS. Mohammad	1957	محبوبة صالح محمد	242
Mohammad R.Hasan	1974	محمد رةزا حسن	243
Bestoon R.Hasan	1975	بيستون رةزا حسن	244
Meriwan R.Hasan	1976	مريوان رةزا حسن	245
Peiman R.Hasan	1977	بيمان رةزا حسن	246
Pakhshan R.Hasan	1978	ثخشان رةزا حسن	247
HuseinQ.Amin	1953	حسين قادر حةمة امين	248
Badia N.Toufiq	1952	بديعة ناصر توفيق	249
Shorish H.Qadir	1971	شورش حسين قادر	250
Hashim H.Qadir	1972	هاشم حسين قادر	251
Samee H.Qadir	1983	سميع حسين قادر	252
Sewa H.Qadir	1984	سيوه حسين قادر	253
Hazhar H.Qadir	1985	هزار حسين قادر	254
Lamia H.Qadir	1986	لميعة حسين قادر	255
Gulizar B. Qadir	1972	طوليزار بكر قادر	256
Kaban B. Qadir	1975	كابان بكر قادر	257
Kwestan B. Qadir	1974	كويستان بكر قادر	258
Banaz B. Qadir	1975	بناز بكر قادر	259
Mohammad B. Qadir	1971	محمد بكر قادر	260
Rebaz B. Qadir	1977	ريباز بكر قادر	261
Malak R.Hasan	1962	ملك رةزا حسن	262
Karwan K. Yaseen	1984	كاروان خلف ياسين	263
Rebwar K. Yaseen	1985	ريبوار خلف ياسين	264
Jameel Y.Husein	1956	جميل ياسين حسين	265
MalakS.Ahmed	1957	ملك سلام احمد	266
Habil J. Yaseen	1981	هابيل جميل ياسين	267
Kamil J. Yaseen	1972	كامل جميل ياسين	268
Amin J. Yaseen	1973	امين جميل ياسين	269
Rehan M. Qadir	1960	ريحان محمد قادر	270
Aram M. Yaseen	1984	ئارام محمود ياسين	271
Aso M. Yaseen	1985	ئاسو محمود ياسين	272
Samad A. Yaseen	1971	صمد احمد ياسين	273
Kattan A. Yaseen	1975	كتان احمد ياسين	274
Nisan A. Yaseen	1977	نيسان احمد ياسين	275
Mirza A. Yaseen	1963	ميرزا احمد ياسين	276
Saeed M. Husein	1951	سعيد محمد حسين	277
Saman A. Husein	1957	سمن اسعد حسين	278
Mohammad S. Husein	1981	محمد سعيد حسين	279
Rebwar S. Husein	1982	ريبوار سعيد حسين	280
Pakisa S. Husein	1920	بطيس ولي محمود	281
Adil N. A.Rahman	1968	عادل نوري عبدالرحمن	282
Heibat N. A. Rahman	1967	هيبت محمد فتاح	283
Soze N.Abdulla	1970	سوزه نوري عبداللة	284
Shukur R. Husein	1967	شكر رةزا حسن	285
Galawezh A. Qadir	1968	طلاويز انور قادر	286
Abdulla O. Aref	1967	عبداللة عمر عارف	287
Peiman A. Omer	1980	ثيمان عبداللة عمر	288
Kameran F. Nasir	1971	كامران فرحو ناصر	289
Merjan A. Rahman	1940	مرجان عبدالرحمن	290
Munthir J.Qadir	1967	منذر جوهر قادر	291
Nuzher J.Qadir	1968	نوزر جوهر قادر	292
Nazeera J.Qadir	1970	نزيرة جوهر قادر	293
Mubarek J.Qadir	1981	مبارك جوهر قادر	294
Bilal J.Qadir	1982	بلال جوهر قادر	295
Sure Q.H.Amin	1969	سورة قادر حةمة امين	296
Shemal J.Qadir	1985	شمال جوهر قادر	297
Amira J.Qadir	1975	اميرة جوهر قادر	298
Fadhil O. Resul	1937	فاضل عمر رسول	299
Sakina A. Qadir	1949	سكينة علي قادر	300
Sabria F.Omer	1972	صبرية فاضل عمر	301
Resul F.Omer	1975	رسول فاضل عمر	302
Badria F.Omer	1974	بدرية فاضل عمر	303
Zeineb F.Omer	1976	زينب فاضل عمر	304

لیستی ناوی ئەنفالکراوەکانی(جەلەمۆرد) / قائمة بأسماءمؤنفلي قرية(جەلەمۆرد)

Jalmord anfalized victims

Name	Born	ناوی سیانی	ت
Aram F.Omer	1978	ئارام فاضل عمر	305
Hamid Resul	1940	حامد رسول	306
Yousif A. Qadir	1982	يوسف انور قادر	307
Abdulla A. Qadir	1983	عبداللة انور قادر	308
Runak A. Qadir	1984	روناك انور قادر	309
Ayoub A. Qadir	1985	ايوب انور قادر	310
Zirian A. Qadir	1986	زيان انور قادر	311
Amira A. Qadir	1987	اميرة انور قادر	312
ChetoA. Qadir	1949	جتو ناصر توفيق	313
Farida A.Ismael	1963	فريدة علي اسماعيل	314
Bestoon C.Nasir	1975	بيستون جتو ناصر	315
Mahmood N.Toufiq	1942	محمود ناصر توفيق	316
Naema Anwer	1960	نعيمة انور	317
Choman M.Nasir	1982	ضومان محمود ناصر	318
Bakhtiar M.Nasir	1983	بختيار محمود ناصر	319
Nian M.Nasir	1984	نيان محمود ناصر	320
Ranjder M.Nasir	1985	رنجدر محمود ناصر	321
Sabah M. Mohammad	1955	صباح مجيد محمد	322
Zubeida H.Qamer	1959	زبيدة حسن تمر	323
Salih S. Majid	1982	صالح صباح مجيد	324
Awaz S. Majid	1983	ئاواز صباح مجيد	325
Gulale S. Majid	1984	كولالة صباح مجيد	326
Hardi S. Majid	1985	هردي صباح مجيد	327
Halale S. Majid	1986	هلالة صباح مجيد	328
Rashid A.Ali	1975	رشيد عبداللة علي	329
Ghazal H.Kakemin	1975	غزال حسو كاكة مين	330
Falah H.Kakemin	1976	فلاح حسو كاكة مين	331
Salah H.Kakemin	1977	صلاح حسو كاكة مين	332
Serbaz H.Kakemin	1978	سرباز حسو كاكة مين	333
Juan H.Kakemin	1979	جوان حسو كاكة مين	334
Kakerash S. Nadir	1940	كاكة رش صابر نادر	335
Bafraw M. Faqe	1945	بفراو محي الدين فقي	336
Sabir K.Sabir	1971	صابر كاكة رش صابر	337
Jumaa K.Sabir	1972	جمعة كاكة رش صابر	338
Shukur K.Sabir	1971	شكر كاكة رش صابر	339
Omed K.Sabir	1974	اميد كاكة رش صابر	340
Najiba K.Sabir	1975	نجيبة كاكة رش صابر	341

Name	Born	ناوی سیانی	ت
Safar K.Sabir	1970	سفر كاكة رش صابر	342
Dalal H. Kakemin	1974	دلال حسو كاكة مين	343
Nadir K. Sabir	1962	نادر كاكة رش صابر	344
KAKEMIN M. Hasan	1951	كاكة مين مجيد حسن	345
Sania A.Saeed	1963	سانية عبداللة سعيد	346
Aziz K.Majid	1981	عزيز كاكة مين مجيد	347
Fawzia K.Majid	1982	فوزية كاكة مين مجيد	348
Serbaz K.Majid	1983	سرباز كاكة مين مجيد	349
Khushkan O. Aziz	1954	خوشكان عوسمان عزيز	350
Bayan S.Majid	1981	بيان سلام مجيد	351
Ramzia S.Majid	1982	رمزية سلام مجيد	352
Shukur S.Majid	1983	شكر سلام مجيد	353
Safia H. Amin	1948	صافية حسن امين	354
Azad O. Qadr	1963	ازاد عمر قادر	355
Rashid O. Qadr	1959	رشيد عمر قادر	356
Heider O. Qadr	1955	حيدر عمر قادر	357
Awaz O. Qadr	1982	ئاواز حيدر عمر	358
Awat O. Qadr	1983	ئاوات حيدر عمر	359
Herish O. Qadr	1984	هيرش حيدر عمر	360
Banaz H. Omer	1985	بناز حيدر عمر	361
Qadria S. Mohammad	1956	قدرية سعيد محمد	362
Kamal F. Zoran	1977	كمال فارس زوران	363
Choost M. Qadir	1968	حوست محمد قادر	364
Awaz W. Khalid	1972	ئاواز واحد خالد	365
Serbaz W. Khalid	1983	سرباز واحد خالد	366
Derbaz W. Khalid	1984	درباز واحد خالد	367
Hamid K. H. Khan	1967	حامد خالد حةمة خان	368
Bayan A. Yaseen	1971	بيان احمد ياسين	369
Rekawt H. Khalid	1984	ريكوت حامد خالد	370
Helkawt H. Khalid	1985	هلكوت حامد خالد	371
Fatima H. Khalid	1940	فاتيمة حامد خالد	372
Sabria K. Saeed	1956	صبرية كاكة رش سعيد	373
Hadia A. ALI	1972	هدية عبدالرحمن علي	374
Khalaf A. Yaseen	1955	خلف احمد ياسين	375
Trifa K. Khan	1968	نزيفة خالد حةمة خان	376
Majid K.Hasari	1967	ماجد كريم محمود (حساري)	377

ئەوتاوانانەی لە پرۆسەی ئەنفالی چوارده دا ئه نجامدران

بەجێبەجێکردنی تاوانەکانی ئەنفالی چوار لەناوچەی ئاغجەلەر–شێخ بزێنی وتەقتەق وکۆیە لەنێوان ٣\ئایاری١٩٨٨تا ٨ی ئایاری ١٩٨٨تاوانبارانی راگیراولەبەردادگاکەتان وهاوبەشەهەڵاتووەکانیان هەڵساون بە چەندین تاوان دەکرێ بەم شێوەی خوارەوە ریزیان بکەین:

یەکەم: تاوانی کۆمەڵکوژی، بەجێبەجێکردنی ئەنفالی چوارلەنێوان٣\ ئایاری١٩٨٨تا٨ی ئایاری١٩٨٨، تاوانباران ودەست وپەیوەندەکانیان لەئەفسەرو سەربازو پیاوەکانی هێزەکانی ئەمنی ناوخۆ،زۆرتاوانیان ئەنجامدا وەك:

١ – بۆناساندنی تاوان دیارە دانیشتووانی ئەوناوچەیە لەرۆلەکانی گەلی کوردبوون.. هیچ گومانی تێدانیە کە تاوانباران ئەویان مەبەست بووە،هەروەها هەڵبژاردنی کاتەکە (پێنج) ئێوارە بەڵگەیە کەویستوویانە بەوچەکە وێرانکەرە زۆرترینیان لی بکوژن. دیارە ئەمە بەڵگەی تاوانە ، بەتایبەت مەبەست کوشتن و گیانکێشان بووبی بەهۆی چەکی کیمیاوییەوە بۆلەناوبردنی یەکجارەکی کوردەگوندنشینەکان کەئەمەبۆخۆی تاوانی کۆمەڵکوژی یە.

٢ – کوشتنی تاکەکانی کۆمەڵ: هەروەك چۆن ئەوهێزی چەکدارە سەربازییەی بەشداربوولە سەرکردایەتی پرۆسەی ئەنفالی چوار بەهاوبەش لەگەڵ دەزگائەمنییەکانی سەربە لیژنەی ئەمنی لەپارێزگای کەرکوك وسلێمانی بەگەمارۆدانی گوندەکانی ناحیەی (ئاغجەلەر،شوان،ناوەندی کۆیە)کەبریتی بوون لەسەدان دی و کۆکردنەوەی خێزانەکوردەکان وگواستنەوە وکۆکردنەوەیان لە (تۆبزاوا)...پاشان کوشتنیان بە بڕیارێکی نیزامی کەلەلایەن تاوانبار علی حسن مجید ی راسپێردراو بەجێبەجێکردنی ساسەتی سەرکردایەتی هەرێمایەتی حزبی بەعسی هەڵوەشاوە وئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشی قەدەغەکراو ئەویش بەمەبەستی کوشتنی زۆرترین ژمارەیان لەگۆ ڕەبەکۆمەڵەکاندا،لەم پرۆسەیەدا پتر لە(٢٨٥٥٠)هاووڵاتی کوردلەمناڵ وژن وپیاو، کەئێسك وپروسکی زۆربەیان لە و گۆڕانە دا دۆزراونەتەوە کەلەلایەن شارەزای نێودەوڵەتی (دکتۆر مایکل ترنبل) ەوە لەسەماوە هەڵدراونەتەوە.. لەبەر ئەمانە پایەکانی تاوانی کۆمەڵکوژی روون وئاشکرایە،وە بە تەواوەتی لەم تاوانەدا هاتۆتەدی.

٣ – کۆچپێکردن وگواستنەوەی گوندنشینەکوردەکان لەجی ورێی باووباپیرانیان وزیندانی کردنیان لە بە ند یخا نە ی (نکرە سلما ن) .. وبڕینی خواردنی پێویست وئاوی پاکی خواردنەوەلێیان ورێگرتن لەچارەسەری نەخۆشەکانیان وئازار وئەشکەنجەی لاشەیی و دەروونی بەمەبەست ناچارکردنیان بۆژیانی کولەمەرگی کە ئەنجامەکەی لەناوچوون ومردن بی بەتاك وکۆ وە ئەمە بەتەواوی روویانداوە هەروەك لەگەواهی پترلە(١٥)خاوەن سکاڵاوە پێشکەش دادگابەرێزەکەتان کراوە.هەروەها کردەوەی ئەفسەرەکانی زیندان(عجاج)و (شمخی).. بەکارێك لە کردەوەکانی کۆمەڵکوژی دەژمێردرێن.

٤ – لەکاتی ئەشکەنجە وترس وتۆقاندنی بەبەرنامە جێبەجێکراو لەلایەن دەست وپەیوەندەکانی تاوانبارانی راگیراوەوە..لە سەربازوئەفسەرو هێزەکانی ئەمنی ناوخۆ دەرهەق بەدانشتووە کوردە گوندنشینەکان لەناوچەی تاوانەکانی ئەنفالی چوار، دەستبەسەر و گیراوەکان تووشی زیانی زۆروگەورەی لاشەوهۆش بوونەوە، بەپێی یاسا ئەمانەیش ئەنجام کارێکن لەکردەوەکانی کۆمەڵکوژی.هەروەك جیاکردنەوەی ژنان وپیاوان ورێگرتن لە بەیەکگەیشتنی سیکسی بەهوی دابڕان وبەندکردنیان، بەژمارەی زۆروماوەی زۆر بۆپترلەنۆمانگ...

ئەمەیش بەراستی تاوانێکە لەتاوانەکانی کۆمەڵکوژی..

Statistical Anfal
ئاماری ئەنفالی ئاغجەلەر و قەلاسێوکە
List(1) القائمة(١)

Name region	Statistical Anfal	Martyrs	ناوی شوێن
Goptape	335	32	گۆپتەپە
Askar	159	6	عەسکەر
Bollqamish	43		بۆڵقامیش
Haydarbag	91		هەیدەربەگ
Dallawa	5		دالاَوا
Kozabora	15		کۆزەبۆرە
Qallacogha	4		قەلاَچوغە
ShekhPallawan	7		شێخ پالَوان
Aghjlar	9		ئاغجەلەر
Bedar	7		بێدەر
KaniahsncirGulan	5		کانی هەنجیر گولاَن
Mayla	3		مایلە
Motilija	9		مۆتلیجە
Other	7		متفرقە
Qojabillakh	17		قۆجەبلاَخ
Total	716	38	کۆ

StatisticsofAnfalizedpeople of KhelekanSurdash&Piremagoon camps sur.
احصائیە مۆنفلی(خەلەکان،سورداش، مجمع پیرەمەگرون)
LIST(2)(٢) القائمة

place	No. of anfal.	شوێن
KilkeSimaq+Qamish	35	کەلکە سماق
Khalakan	14	ڕێگای سلێمانی
Qaracatan	3	قەرەچەتان
Kalabash	6	کەلَەباش
Shilakhan	5	شیلە خان
Kwlyja	6	کولیجە
Susekon	10	سوسێکۆن
Tilan	46	تلان
Qamish	2	قامیش
Qojabillagh	17	قۆجەبلاَخ
Total	144	کۆ

StatisticsofAnfalizedpeople of(Shwan)
احصائیە مۆنفلی قری(شوان)
LIST(3)(3) القائمة

place	No. of anfal.	شوێن
Dar Ekhtiar	42	دار اختیار
TurkmanBagh	12	تورکمان باغ
Omar.Mandan+Eljagh	7	اومرمندان + ئیلجاغ
Taraqa	10	تەرەقە
Dare Quta	49	دارەقوتە
Hayba	5	هەیبە
Qaffar	10	قفار
Delo	29	دەلو
Perijan	8	بیریجان
Kallawqut	38	کەلاَوقووت
AwBareek +Gulimkewa +Khile Ker	78	اوباریك + کولمەکەوە + خلەکەر
Mam Resh+Darbesere+PilkeResh	33	مام رش + داربەسەرە+ بلکەرش
Sporadic	21	متفرقە
Gogja	9	گۆکجە - قەمەر
Tilyan+FaqeMirza	14	تلیان-فقی میرزا
Tapakurra-Turrka	9	تەپەکورە-تورکە
Haji baykhan	6	حاجی بەیخان
Total	380	کۆ

StatisticsofAnfalizedpeople of(U.ShekhBizeini)
احصائیە مۆنفلی(شیخ بزینی العلیا)
LIST(4) القائمە(٤)

place	No. of anfal.	شوێن
QareNaw	78	قەرەناو
Simaqe	62	سماقە
Qudrete	13	قودرەتە
Qamishe	34	قامیشە
Qasrok	208	قەسروك
Gird Kheber	198	کرد خەبەر
Jokhlija	114	جوخلیجە
Tuteqal	123	توتەقەل
Jelemord	377	جەلەمورد
Serchinar	137	سرچنار
Shekhan	95	شیخان
Gilnaghaj	89	گلناغاج
KaniHenjire	95	کانیهنجیر
AskenderBegi	35	ئەسکەندەربەگی
Total	1658	کۆ

statistics ofAnfalized people 0f(L.ShekhBizeini)
احصائية مؤنفلي(شيخ بزيني السفلى)
LIST(5) القائمة(٥)

place	Anfal.	شوێن
Jigeela	6	جگیلە
Dermanaw	9	درماناو
Palkana	4	بلكانە
Shewger+kawlaswar	18	شوکیر + کاولە سوار
KaniRash+Marzykha	3	کانی رش+مەرزیخە
Tulki	13	تولکی
Sarbir	4	سەربیر
QareSalim	23	قەرە سالم
Chia Chermik	7	چیا چرمك + درماناو
Other	7	متفرقە
Total	94	کۆ

statistics of Anfalized people of Taqtaq&sur.
ئاماری ئەنفالكراوەكانی (تەقتەق - سێگردكان)
احصائية مؤنفلي(طقطق) و(سيكردكان)
List(6) القائمە (٦)

place	Anfal.	شوێن
KaniResh&Dareberula	59	کانی رش+داربەرووڵە
Garmik& Mala Ziad	8	گرمك + ملا زیاد
Mokheres	24	موخەرس
Baghechiner	23	باغەچنێر
Talaban	31	تالبان
Neragin	14	نیرە گین
Omargumat-Sekani	7	ئۆمەرگومەت- سێکانی
Segirdkan-..	19	سیگردکان-دەوروبەر
Awmal&	6	ئاومال
Qamber	4	قمبر
Total	195	کۆ

statistics of Anfalized people ofKoya&Ashti
احصائية حول مؤنفلي (كۆية) و ناحية(ئاشتي)
ئاماری ئەنفالكراوەكانی (كۆیە) و ناحیەی(ئاشتی)
List(7)(٧)القائمە

place	No. of anfal.	شوێن
Klisa	101	کلیسە
Bogd	46	بوگد
Kani Bi	43	کانی بی
Qizlu	53	قزلو
Kherabe(Ashti)	20	خرابە (ئاشتی)
KaniHenjir	9	کانیهنجیر
Sure Qala	19	سوورە قلا
Timarok	23	تیماروك
KaniKurde	15	کانی کوردە
Qulqula	23	قولقولە
Qasir	7	قسر
KileZindan	11	کیلە زیندان
Shewa Shan		شیوە شان
Bane Gulan	7	بانە کولان
Pibazok	15	پیبازوك
Gomashin	104	گۆمەشین
Koya….	79	کۆیەدەوروبەر
Kifradpll - Simaqa	5	کفرە دۆڵ - سماقە
Kunagurg -Palkana	7	نونەگورگ - پەڵکانە
NasirAgha	8	ناسراغا
Qoritan	10	قۆریتان
Awdalan -shawger	7	عەودەلاَن -شەوگێر
Takaltw	4	تەکەلتوو
Some villages -Koya	13	چەندگوندی تری کۆیە
Kanisur	5	کانی سوور
Total	662	کۆ

ئاماری گشتی ئەنفالی چوار
General statistical

ز	لیستیژمارە	ژمارەیئەنفالكراو
1	لیستی ژمارە - 1Numbered list -	754
2	لیستی ژمارە - 2Numbered list -	144
3	لیستی ژمارە - 3Numbered list -	380
4	لیستی ژمارە - 4Numbered list -	1658
5	لیستی ژمارە - 5Numbered list -	94
6	لیستی ژمارە - 6Numbered list -	98
7	لیستی ژمارە - 7Numbered list -	662
	کۆی گشتی Total	3790

تێبینی/
١- ئەمئامارەئەوکەسانەینەگرتۆتەوەکەسەربازیهەلاَتوو و ئاوارەیشارەکانبوون،
چونکەکەسێکیانلەسنووریئەنفالیچواردانەبوون تا زانیاریاندەربارەوەرگرین.
٢- ناوی ئەوکەسانەیتێدانییەکەدوایشەشمانگلەبەرپیریئازادکران وگەڕانەوە کوردستان...

تابلۆی هەڵوەرین

* شیعری / شاخی

ئەمە کوی یە ...؟!
ئەمە ..تابلۆی هەڵوەرینوداچۆڕانە.
ئەمە(قەلاَی سەڵتئەحمەد)ە،
(خاڵخالاَن)ە.
ئەمە ..شیو (هەنجیرەزەرد)ە
ئێرەمەملەکەتی خەفەت ،
دوامەنزلَگەی دابرانە .
تەماشاکەن ...!
تەپوتۆزێکبەری هەتاوی گرتووە .
ئەوەئەنجامی هەرەسوبورکان نیە.
ئەوە گر و تۆفان نیە.
شۆفەلێکە..
گوندێکی بەرکەلَبەداوە .
بەدامێنی ئەوگوندەوە،
چەندکەژاوەیەکوەستاوە .
کەژاوەی چی ..؟
چەندئیڤایەك ....
خەلَکیان تیا شەتەکدراوە.
ئەری ..؟ئەمەتەکنەلۆژیاوپێشکەوتنە.
یا دارە بازەی مردنە ؟
ئەری ئەمەمرۆڤـــ دزە ؟؟
یاکاروانی کۆچێکی بی سەروبنە؟
بەسەرپشتی ئەمگالیسکەنەگریسەوە،
(مامە ئەحۆل)ی (چوخلیجە)،
ردێنی تۆزاوی بووە،حەپەساوە.
(پورە زەوە)ی (گردخەبەر)ی
دەسپێچکەکەی ،
پرچەسپی یەکەی خۆیەتی
لەزەندوباسکی پێچاوە.
بەهەزاران(مەم)و(زین)و
(خەجی)و(سیامەند)...
پێشئەوەی بگەنبەمراز
ببنەبووکوببنەزاوا.
راپیچ کران بۆ (قەلاَتە)،
بۆقەسابخانەی (تۆبزاوا)..

بۆ جەڵەمۆرد

* شیعری / شاخی

دوێنێ منیش
وەك هەڵەبجە...
ئاگر بەر بووبوە جەستەم و ..
هەڵدەقرچام وەك شنروێ.
ئەمرۆ منیش..
وەك جەلەمۆرد
کەتەماشای دەربازدەکەم
ئەویش دەربازی نەکردم
خەوبێ لەچاوم ناکەوێ.
ئەی ئێوە
ئێستا دەڵێن چێ ..
ئەو پیرەژنە دەبینن؟؟
وەك کۆتەرە دارێکی سووتاو
بەرگێکی رەشم پۆشیوە..
چرکەیەك دلَی ناسرەوێ.

Jalamord

special bulletin On thi occasion Of thi Anfal
Preparation Press Mala shakhi

People Jhlhmard
HOW caughtin a trapAnfal

Before being destroyed ,Jalemord (130 houses) a Pretty Village lied near Khalkhalan . On May,5th,1988 morning a great military force consisting of tens of tanks and armors, accompanied by helicopters and guided by jashes and traitors surrounded Jalemord. Children, women and different residents ran away and joined the mountains of (Derbaz. Baberusha, Hazarkani) in order not to be the target of the mass destructive weapons, and poison gases. The same day afternoon, the troops destroyed the village including the mosque and began to loot all the sheep and cattle .On the day after by the guidance of jashes , a couple of officers called lit.Niama and lit. star were able to find all people who were hiding. Soon they gathered the People and began take all pocket–money and jewels from them . Later they arrested 392 People and transformed them to Topzawa where they stayed for 6 months under very bad situation and torturing .Then they were taken to the(Nugrat Salman) prison in deserts of the South where 7 people died but 7 .more set free, and the rest 378 still lost

كيف أونفلت قرية (جەلەمۆرد)؟

جةلمؤردالتي تضم (١٣٠) منزلا تقع في منحدرات جبل (خالخالان) قبل ان تتعرض الى حملات الانفال تمت محاصرتةا من قبل قوات عسكرية ضخمة قاربت العشرات من الدبابات وناقلات الجنود المدرعة والطائرات العمودية التةجومية في صبيحة ١٩٨٨/٥/٥ , بالاضافة الى أدّلاء من الخونة والمأجورين ، مما اجبر سكان القرية من النساء والاطفال والشيوخ وخوفا من القصف الكيمياوي اللجوء الىجبال و وديان(دةرباز،بابةروشة، ةةزاركانى). وبعد تدمير القرية سارعت القوات المعتدية الى نةب الاغنام والمواشي والممتلكات الاخرى العائدة لسكان القرية. وفي اليوم التالي أي ١٩٨٨/٥/٦ قامت القوات العسكرية بقيادة الملازم نعمة والملازم ستار معتمدين على الخونة والمأجورين من العثور على اةالي القرية, وتمت محاصرتةم وسوقةم الى داخل القرية المدمرة وبعد انتزاع الأموال والحلي الذةبية منةم جرى اعتقال ٣٩٢ انسان بريء وتم نقلةم على متن مركبات ايفا العسكرية الى طوبزاوة. بعد مرور ستة اشةر من التعذيب والإةانات والتجويع تم اخلائةم الى سجن (نطرة السلمان) في الصحاري القاحلة في الجنوب في غضون ذلك استشةد ٧ اشخاص منةم. كما تم الافراج عن ٧ آخرين الا ان الباقين والبالغ عددةم (٣٧٨) لا يعرف شيئا عن مصائرةم لحد الآن.

چاپکراوی نوێ

new edition
of book
AnfalKhalkhalan
By Mala shakhi

RanaAzizaccidentlyescapedfromaprisoninSalman
ڕەعنا عزیز جەلەمۆردی ئەو ژنەی لە نوگرەسەلمان گەڕایەوە

سوپاس و پێزانین

به ناوی سەرجەم خەڵكی گوندی (جەلەمۆرد)ەوە : زۆر سوپاسی دەزگای (هەواڵ) بۆ راگەیاندن و ڕۆژنامەوانی دەكەین كە ئەركی دیزاین و لەچاپدانی ئەم بڵاوكراوەیەی گرتەئەستۆی خۆی.

مەلاشاخی/ لەجیاتی گوندی جەلەمۆرد

دەستخۆشی

بە ناوی تەواوی گوندی (جەلەمۆرد)ەوە دەسخۆشی لە بەڕێز (لەتیف فاتیح فەرەج) دەكەین كە بەراستی زۆر هیلاك وماندوو بووە بەدۆسیەی ئەنفال بەكشتی و گوندی (جەلەمۆرد)، بەتایبەتی بەراستی زۆردڵسۆزانە وبەبێ مقابیل خەمخۆربووە هەرلەو بارەوە كتابێكی دەركردووە بۆ گوندی (جەلەمۆرد)، بە ناوی (جەلەمۆرد لەئامیزیخوازدا)، دووبارە دەستی ماندوبونی دەكوشم وخوای گەورە تەمەنی درێژی بكات و نموونەی ئەم پیاوە زۆركات.

هیوا محەمەد ئەمین جەلەمۆردی

دەستخۆشی

بە ناوی خەڵكی گوندی (جەلەمۆرد)ەوە سوپاسی كاك تاریق رەشید قایمقامی پێشووی قەزای چەمچەماڵ دەكەین كە رۆڵی گەورەی لە دروستكردنی مۆنۆمێنتەكەو سازدانی مەراسیمەكەدا هەیە.. نمونەی زۆر بێت.

مەلاشاخی/ لەجیاتی گوندی جەلەمۆرد

ClickSalman سجن نگره سلمان